

Таранченко Оксана Миколаївна,
доктор педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник
Інституту спеціальної педагогіки і психології
імені М. Ярмаченка НАПН України
ukreditor@ukr.net

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ДЛЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ОСВІТИ ДІТЕЙ З ООП

Summary. The vision of the education of children with special educational needs (SEN) at the present stage as a transforming technological model, which implies the development and implementation of specific practical tools for the realization of a new educational paradigm is represented in the article. Interpenetrating and interdependent technological complexes (multilevel technological clusters) are determinants of effective and systemic academic, as well as social integration of children with SEN. Such technological clusters include: educational management technologies (managerial); interaction technologies (collaboration); service support technologies; assistive technology («tutor» support); teaching technologies.

Key words: children with special educational needs (SEN), education of children with SEN, technological complexes, inclusion, support.

Для багатьох країн світу сьогодення знаменується постіндустріальною модернізацією в усіх сферах людського буття, втім характерною її ознакою загалом вважається пріоритетна роль науки й освіти, завдяки яким створюються і впроваджуються новітні технології а, відтак, змінюються вектори і напрями суспільного розвитку. Ці модернізаційні процеси в більшості розвинених країн бачаться як закономірний, поетапний і планомірний поступ людської цивілізації [2]. Тож, розглядаючи модернізацію освіти дітей з особливими потребами в Україні як окрему форму цивілізаційного процесу, ми маємо на увазі еволюційний перехід до її прогресивнішого стану. Адже зміна освітньої парадигми синергетично відбувається за зміною соціальних світоглядних трансформацій, що зумовлюється як суспільно-політичними, так і соціально-економічними перетвореннями в країні.

Українська освіта увійшовши в цей новий еволюційний етап, також постала перед викликами модернізації галузі. Для виходу її на рівень розвинених країн світу необхідно створити нові форми організації освітньої діяльності, що ґрунтуються на адекватному прогнозуванні та швидкому реагуванні на виклики, які постають у стрімко мінливому сьогоденні. Беручи до уваги досвід передових країн світу, цілком очевидно, що ефективність змін у галузі безпосередньо залежить від комплексності суспільно-політичної та соціокультурної перебудови в державі; від заздалегідь продуманих і підготовлених засобів реалізації реформування (фінансових, кадрових, інфраструктурних та інших), а також науково обґрунтованої та підтриманої усіма учасниками процесу концепції нововведень; від цілісності організації, методів і засобів реалізації таких процесів [4]. Кожен зі згаданих аспектів потребує виваженості, системності, покерованості відповідних заходів, оскільки хаотичність і зміна логіки їх слідування може внести хаотичність, деструктивність і неприйняття різними групами суб'єктів – учасників реформування.

Сучасне потрактування освітніх реформ закономірно фокусується на процесах політико-адміністративних, педагогічних і суспільних змін, що передбачають сукупності перетворень освітньої системи [2]. Оскільки трансформації в українській системі освіти донині відбуваються на тлі істотних змін в усіх сферах життя суспільства, певного часу

потребуватиме переосмислення та переформатування світоглядних, науково-педагогічних позицій, розроблення та удосконалення правового і законодавчого поля в освітній та дотичних сферах з позицій розбудови демократичної держави [3, С.70]. Ці ж виклики присутні й у галузі освіти дітей з ООП.

Відтак і всі трансформації системи освіти осіб з особливими потребами вбачаються у комплексному розв'язанні завдань у нормативно-правовій, організаційній, кадровій площинах, науково- та навчально-методичного забезпечення галузі, що оновлюється [1, С.15]. Наразі вектори змін спрямовані на реорганізацію освітніх структур, видозміни типів освітніх закладів, зв'язків між освітніми рівнями, перебудову управління та їх фінансування; переосмислення статусу педагогів, їхнього фахового рівня, змісту та якості підготовки, підвищення кваліфікації цих кадрів; відлагодження механізмів контролю в освітній системі тощо. Ймовірно, з огляду на складні реалії сьогодення, перетворення освітнього простору для дітей з ООП, і освітньої галузі в цілому, варто розглядати як етапно-поступальний процес, що триватиме певний час і коригуватиметься відповідно до суспільно-економічної динаміки. Втім, визначальні маркери загалом зберігатимуться тривало.

Сучасна парадигма освіти дітей з ООП, яка наразі усталюється як спільна для спеціальних закладів освіти і для інклюзивних осередків, передбачає надання кожному з таких учнів можливості сформувати власний кейс академічних і соціальних компетентностей у належно організованому освітньому середовищі, а в подальшому практикувати їх у житті, інтегруючись у широкий соціум. Зважаючи на це надзвичайно важлива організація такого простору на єдиних засадах, оскільки освітнє середовище (спеціальних закладів, інклюзивних класів) упродовж тривалого періоду навчання є головним осереддям життєдіяльності, де у дітей з ООП мають формуватися та розвиватися базові компетенції, необхідні для оптимального залучення в існуючі соціальні умови.

Забезпечити академічну та соціальну самореалізацію дітей і молоді з ООП має узгоджена співпраця всіх ключових суб'єктів освітнього поля, яким необхідно стратегічно взаємодіяти, послуговуючись у своїй діяльності спектром вивіреного та ефективного технологічного інструментарію. Цілком очевидно, що організація якісного навчання дітей з ООП можлива лише за доречного застосування певного комплексу відповідних технологій, що враховують специфіку таких учнів. Наразі технологічні комплекси з єдиними фундаментальними підходами, які мали б цілісно охопити українську систему спеціальної освіти та інклюзивний сектор, лише набувають обрисів, оскільки триває стадія глибокої трансформації та переосмислення підходів щодо навчання, надання послуг супроводу дітям з ООП та їхнім родинам тощо.

Беручи до уваги світовий науково-дослідницький доробок та акумулюючи вітчизняний практичний досвід, наразі в освіті дітей з ООП можна виокремити кілька взаємозумовлених та взаємопроникаючих напрямів технологізації, які сукупно складають потужний та дієвий технологічний ресурс, що має забезпечувати подальший сталий поступ цієї галузі, а також якість послуг, які повинні отримувати такі учні та їхні родини. Серед критично важливих напрямів визначальними вбачаються такі умовні кластери: технології освітнього менеджменту/управлінські технології; технології співпраці («колаборації»); технології сервісної підтримки; технології асистування/»тьюторської» підтримки; технології викладання. Зауважимо, що понятійно-термінологічні визначення таких комплексів певною мірою відрізняється в різних країнах, зважаючи на соціокультурний контекст, міру науково-теоретичного опрацювання й осмислення окремих позицій, законодавчо-нормативного підмурівку та вектору практичного втілення. Для чіткішого уявлення сутності завдань, що є нагальними для розв'язання усіма причетними до освіти дітей з ООП, стисло охарактеризуємо технологічні комплекси/кластери (допоки під умовними назвами).

Технології освітнього менеджменту / управлінські технології мають забезпечувати: ефективне регулювання освіти осіб з ООП по всій вертикалі та горизонталі (у спеціальних закладах освіти, в загальноосвітніх закладах, де практикується інклюзивне навчання та ін.); управління розширеним колом суб'єктів, долучених до цього процесу; взаємодію установ та закладів, які надають освітні та інші послуги дітям з ООП ті їхнім родинам; створення соціальної мережі, яка підтримуватиме перехід дітей від освітнього інтегрування в соціальну інклюзію.

Наразі в освітній системі простежується поступове налагодження взаємодії окремих суб'єктів, залучених до освітнього процесу. Втім, для побудови багаторівневої та поліваріативної діяльності вони мають послуговуватися не лише нормативними документами, які регулюють ці процеси, а й обов'язково *технологіями співпраці (колаборації)*. Насамперед ці технології мають забезпечувати ефективність і безконфліктність всієї багатогранної діяльності учасників, серед яких: заклади освіти різних рівнів підпорядкування, фахівці різних установ, ІРЦ, педагогічні працівники, батьки, діти з ООП та діти нормотипові, батьківські та громадські організації тощо.

Наразі спектр різноманітних послуг для задоволення особливих освітніх потреб дітей значно розширився і продовжує розгалужуватись у розмаїтті їх форм. Тож, відповідні *технології сервісної підтримки* мають забезпечити дієвість, ефективність, безпечність та наступність на всіх рівнях цих послуг (зокрема корекційних, реабілітаційних та ін.) суб'єктами, що надаються дітям з ООП та їхнім родинам незалежно від місця їх навчання та проживання.

Технології асистування/технології «тьюторської» підтримки: на теперішньому етапі трансформацій в освіті дітей з ООП йдеться про технології супроводу дитини з особливими потребами в навчальному процесі для досягнення продуктивних академічних і соціальних результатів. В реаліях освітньої практики ці технології мають використовуватися педагогами/вихователями, асистентами вчителя/ асистентами вихователя, асистентами дитини з ООП задля дотримання спільних стратегій у навчанні та розвитку учнів, а також збереження наступності й полегшення переходів з однієї ланки (закладу) освіти до іншої. Цей та попередній технологічні комплекси сукупно мають забезпечувати якісний супровід та підтримку дитини з ООП (за необхідності і її родини) в освітньому просторі та ефективне інтегрування її в соціум.

Технології викладання відображають суто практичний (методичний, дидактичний тощо) аспект викладацької діяльності педагогів. Вони мають забезпечувати досягнення максимально можливих академічних/соціальних результатів, розвитку та самореалізації кожної дитини, зважаючи на весь різноманітний спектр індивідуальних потреб контингенту учнів з ООП.

Беручи до уваги досвід країн, де успішно налагоджена мережа надання освітніх і супровідних послуг учням з ООП та їхнім родинам, ймовірно передбачити, що ретельне попереднє розроблення і подальше комплексне, злагоджене застосування технологічних комплексів/кластерів усіма ключовими суб'єктами вітчизняної освітньої системи, використання новітніх та дієвих традиційних практик, вочевидь дасть змогу покровоко вдосконалювати цю галузь згідно із спроектованими стратегіями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гуманізація освітнього простору спеціальної та інклюзивної освіти: теорія і практика: колект. монографія / Е.А.Данілавічюте, С.П. Миронова, Н.Г. Пахомова, О.М. Таранченко [та ін.]; за наук. ред. А.А. Колупаєвої, І.М. Дичківської. – Рівне : Волинські береги, 2020. – 364 с.

2. Орлова Т. В. Історія нових незалежних держав : postsovieticum : навчальний посібник / Т. В. Орлова. – Київ : Знання, 2010. – 487 с.

3. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; [редкол.: В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови)] ; за заг. ред. В. Г. Кременя. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 448 с. – Бібліогр.: с. 21. – (До 25-річчя незалежності України) - Ст. 68-77.

4. Special Education Today in Ukraine / A. Kolupaeva, O. Taranchenko, E. Danilavichute E. // Special Education International Perspectives: Practices Across the Globe (Advances in Special Education). – 2014. – Vol. 28. – P. 311-351.

Тремтій Світлана Петрівна,

вчитель історії спеціалізованої школи

I–III ступенів з поглибленим вивченням французької мови № 269

м. Київ

svetlanatremtii@gmail.com

«МИ БОРОЛИСЬ ЗА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ...» /ОЛЕСЬ ДОНІЙ/

У тезах наведено характеристику та особливості Революції на граніті, як однієї з передумов здобуття незалежності України.

Ключові слова : Революція на граніті, студентська молодь, Українська студентська спілка, Студентське братство, голодування, політичні вимоги, єдність народу, незалежність України.

The abstracts present the characteristics and features of the Revolution on granite, as one of the prerequisites for Ukraine's independence.

Keywords: Revolution on granite, student youth, Ukrainian Student Union, Student Brotherhood, hunger strike, political demands, unity of the people, independence of Ukraine.

У жовтні 2020 року в Україні відзначалася 30-та річниця Революції на граніті.

Хоч це була неординарна подія, її дуже мало висвітлювали тодішні засоби масової інформації. Чомусь і сьогодні ця традиція триває, у шкільному підручнику про «студентську революцію» мовиться лише в одному пункті параграфа. На наш погляд, це несправедливо, адже розривається причинно-наслідковий зв'язок.

Студентській революції 1990 року, або Революції на граніті, передували події, що відбулися в Україні у 80-х роках ХХ ст.

Період перебудови в УРСР (1985–1991 роки) призвів до початку глобальних змін у політичній системі, розвинув критичне мислення українців, насамперед молоді. Унаслідок політики демократизації і гласності постало багато громадських організацій, спілок і товариств, метою яких була боротьба за ліквідацію монополії впливу комуністичної ідеології на суспільне життя. Загалом Революція на граніті 2–17 жовтня 1990 року – перший успішний ненасильницький політичний протест проти чинної комуністичної влади в УРСР, поштовх до демократизації українського суспільства [2].

У березні 1990 року в Україні було проведено перші «альтернативні» вибори до Верховної Ради УРСР, за результатами яких сформовано прокомуністичну більшість – «групу 239» та демократичну опозицію – Народну Раду, що складалася переважно з українських дисидентів. 16 липня 1990 року Верховна Рада УРСР проголосила Декларацію про державний суверенітет України, чим розпочала новий етап боротьби українців за незалежну державу. Хоча «групі 239» довелося піти на певні поступки, однак протистояння з демократичною опозицією тривало. Вершиною цього протистояння і стала акція протесту та